

Bureau Boeiend

Krakau

Als je Warschau vergelijkt met een geld verdienende manager in mantelpak, dan is Krakau een statige dame die prat gaat op haar status. Daar zijn dan ook goede redenen voor. In tegenstelling tot Warschau is Krakau in de Tweede Wereldoorlog vrijwel niet verwoest. Bovendien is het de oude hoofdstad van het land en staat de oudste en meest prestigieuze universiteit van Polen in de stad.

Krakau is een van de meest bezochte steden van Polen, wat deels te danken is aan de schilderachtige ligging van de oude stad aan de Weichsel.¹ Het koninklijk paleis en de kathedraal verheffen zich op een rotsachtige heuvel aan de rivier boven de omgeving uit en het pittoreske park Planty omzoomt de Middeleeuwse stadskern.

Al in het Paleolithicum woonden er mensen op de Wawel, de heuvel die vanaf de IXe eeuw permanent bewoond werd en waar nu het paleis en de kathedraal staan. De oudste gebouwdelen stammen uit de late X^e eeuw, maar zij zijn niet bovengronds te zien. Het is slechts één voorbeeld van de complexe bouwgeschiedenis op de heuvel. Krakau werd in het jaar 1000 al een bisschopsstad, maar een kathedraal bouwde men een kleine kwart eeuw later. De huidige kathedraal is de derde op deze plek en de vrucht van een bouwactiviteit die in 1320 begon.² Het Gotische deambulatorium³ was in 1346 klaar en in 1364 de schepen en het transept. Tegen het gebouw aan werden meerdere kapellen gebouwd. Het Heiligkruiskapel is dan wel laat-Gotisch, maar de beschildering is in stijl post-Byzantijns en waarschijnlijk door Russische schilders gemaakt. De beroemdste aanbouw is de Sigismundkapel met de vergulde koepel die door de Italiaan Bartolomeo Berrecci is ontworpen en die het eerste voorbeeld van de Renaissance in Polen is.

Sigismund I de Oude⁴ (reg. 1506-1548) gaf de opdracht tot de bouw van de kapel. Het is mede aan zijn vrouw, de Italiaanse Bona Sforza, te danken dat er veel Italiaanse invloed aan het hof kwam.⁵ Niet alleen de kapel, ook het koninklijk paleis kreeg een Italiaanse facelift in de jaren 1507-1536 en heeft nog steeds een binnenplaats die met zijn bogengalerijen erg Italiaans aandoet.⁶ Andere delen van het paleis, zoals 'het kippenpootje'⁷ van rond 1300 bleven Gotisch en ook na de XVIe eeuw is het paleis nog verbouwd. Opvallend is dat van de inrichting weinig over is, met uitzondering van een collectie Brusselse wandkleden.

---

¹ Pools: Wisła. De stad heet in het Pools Kraków.

² De crypte is daarentegen ouder en is een overblijfsel van de tweede kathedraal (1070-1142).

³ kooromgang

⁴ Pools: Zygmunt I Stary

⁵ Bij wijze van anekdote: tot op heden heet een bundel groende met knolselderij, prei, wortel en peterseliewortel in het Pools 'włoszczyzna': de Italiaanse groente.

⁶ De vijfhoekige binnenplaats van het paleis heeft deze galerijen op de begane grond en de eerste verdieping. Op de tweede verdieping zijn hoge, ranke zuilen als stutten voor de daklijst gebouwd, die niet op een oorspronkelijk Italiaanse bouwwijze gebaseerd zijn.

⁷ Pools: Kurza Stopka

Onder Sigismund I werd in 1520 de naar hem vernoemde klok gegoten, die tot enkele jaren geleden de grootste van Polen was.⁸ De Sigismundklok werd gegoten in Neurenberg, de Duitse stad waar Krakau nauwe banden mee had. Dat kwam deels doordat Krakau een multiculturele stad was met een grote Duitse bevolkingsgroep. Een belangrijk voorbeeld daarvan is Veit Stoß⁹, de Neurenbergse beeldhouwer die tussen 1477 en 1489 het altaarstuk van de Mariakerk maakte, maar ook de crucifix in dezelfde kerk en de sarcofaag van koning Casimir IV¹⁰ in de kathedraal.

Het altaarstuk behoort tot de grootste kunstschaten van het land. Het is een houten kastaltaarstuk van 11 bij 13 meter met gepolychromeerde vrijstaande figuren en reliëfs. Iconografisch verbeeldt het de Boom van Jesse in de predella, de ontslapping van Maria (in de kast van het altaarstuk), haar tenhemelopneming en kroning tot de koningin der hemelen.

De Mariakerk zelf staat licht schuin ten opzichte van de Grote Markt van Krakau. Dit gedeelte van de stadskern werd in 1257 officieel gesticht als tegenhanger van het oudere, koninklijke gedeelte van de stad. In dat oudere deel staat onder meer de Romaanse Andreaskerk, waarvan het interieur echter barok is. Op de Grote Markt staat het Adalbertkerkje uit dezelfde tijd, net als de Mariakerk ouder dan het plein en licht schuin op de as van het plein.

De twee meest in het oog springende gebouwen op de Grote Markt zijn de Mariakerk en de Lakenhal. De Mariakerk valt vooral op door de twee ongelijke torens, waarvan de noordelijke een laat-Gotische kroon heeft. Vanaf deze toren wordt elk uur van de dag en de nacht in de vier windrichtingen met een trompet de *hejnał* gespeeld: een korte Middeleeuwse melodie.

De Lakenhal diende sinds Casimir III de Grote¹¹ (reg. 1333-1370) voor de handel in stoffen. Het huidige gebouw stamt vooral uit de XVe eeuw en wordt gebruikt door uitbaters van toeristische stalletjes. Op de eerste verdieping van de Lakenhal huist een dependance van het Nationaal Museum.

Koning Casimir de Grote is in Polen verbonden met de zegswijze dat hij het land van hout aantrof en van steen achterliet. Geheel metaforisch is dit niet. Bij Krakau stichtte hij de steden Kazimierz (1335) en Kleparz (1366), die nu wijken van Krakau zijn. Ook stichtte hij de eerste universiteit van het land: de Universiteit der Jagiellonen, waarvan de oudste gebouwen, waaronder het Collegium Maius, in het stadscentrum staan.

De wijk Kazimierz is tegenwoordig synoniem voor de Joodse wijk, maar eigenlijk is slechts een deel van Kazimierz Joods. Er staan tot op heden zes orthodoxe synagogen en een liberale, waarvan drie nog steeds als synagogen dienst doen: Remuh, Isaäk en Tempel (de liberale). De Oude Synagoge¹² uit de XVIe eeuw is na de oorlog een dependance van het Nationaal Museum geworden, waar de Joodse geschiedenis en cultuur centraal staan. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden de Joodse bewoners van heel Krakau naar het Ghetto aan de andere kant van de rivier verbannen. Daarvandaan zijn de meesten op transport gezet en vermoord. Toch is Krakau met zijn kleine Joodse gemeente de stad met de meest levendige Joodse cultuur in Polen.

Buiten Krakau is de zoutmijn in Wieliczka een bijzondere bestemming. De zoutmijn bleef tot 1997 zeven eeuwen in gebruik en wordt nu alleen nog door toeristen bezocht.

---

⁸ Sinds 2000 hangt de grootste klok van Polen in Licheń.

⁹ Pools: Wit Stwosz

¹⁰ Pools: Kazimierz IV (reg. 1440-1492), de vader van Sigismund I.

¹¹ Pools: Kazmierz III Wielki

¹² Pools: Stara Bożnica. De andere drie genoemde synagogen heten in het Pools Remu, Izaaka en Tempel.

Niet zonder reden, want het ondergrondse gangenstelsel is honderden kilometers lang en is aangesloten op tientallen uitgeholde kamers waar onder meer een kapel, een sanatorium en een museum zijn gevestigd.

www.bureauboeiend.nl
www.facebook.com/BureauBoeiend